

กระดานข่าวงานวิจัยใช้ได้จริง :

พืชอาหาร พืชสมุนไพร

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพืชภัณฑ์พืช
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๕

เสลดพังพอนตัวเมีย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Clinacanthus nutans (Burm.f) Lindau.

วงศ์ : ACANTHACEAE

ชื่ออื่น : ผักมันไก่ ผักลิ้นเขียด (เชียงใหม่) พญาปล้องดำ (ลำปาง) พญาปล้องทอง (ภาคกลาง)
ลิ้นมังกร โปะโซ่จาง (กะเหรี่ยง) เสลดพังพอนตัวเมีย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มเลื้อย สูงได้ประมาณ 1-3 เมตร ลำต้น ลักษณะกลม ผิวเรียบ เป็นปล้องสีเขียว ใบ เป็นใบเลี้ยงเดี่ยวออกตรงข้ามกัน รูปรีแคบขอบขนาน กลีบดอกสีแดงส้ม โคนกลีบดอกติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 ส่วน ดอก ออกดอกเป็นกระจุกตรงปลายกิ่ง กลีบรองกลีบดอกสีเขียวยาวเท่าๆ กัน มีขนเป็นต่อมเหนียวๆ อยู่โดยรอบ กลีบดอกเป็นหลอด ยาว 3-4 ซม. ปลายแยกเป็น 2 กลีบ คือกลีบบนและกลีบล่าง สีแดงอมส้ม เกสรตัวผู้มี 2 เกสรตัวเมียเกลี้ยงไม่มีขน

ผล เป็นผลแห้ง ลักษณะรูปรี แตกออกได้ เมล็ดแบนขึ้นตามป่า หรือ ปลูกกันตามบ้าน ขยายพันธุ์โดยวิธีปักชำ เสลดพังพอนมีชื่อท้องถิ่น คือ เสลดพังพอนตัวผู้ และเสลดพังพอนตัวเมีย แต่ต่างกันว่าเสลดพังพอนตัวผู้ ลำต้นจะมีหนามและมีดอกเป็นสีเหลือง ส่วนเสลดพังพอนตัวเมียลำต้นจะไม่มีหนามและมีดอกเป็นสีแดงส้ม สรรพคุณอ่อนกว่าเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อไม่ให้สับสนจึงเรียกเสลดพังพอนตัวเมียว่า พญาโยย และตำรายาไทย นิยมนำมาทำยา

ประโยชน์ทางยา

ส่วนทั้ง 5 ใช้ถอนพิษ โดยเฉพาะพิษแมลงสัตว์กัดต่อย ตะขาบ แมลงป่อง รักษาอาการอักเสบ งูสวัด ลมพิษ แผลน้ำร้อนลวก

ลำต้น นำมาฝนแล้วใช้ทาแผลสดจะช่วยทำให้แผลหายเร็ว ใช้ถอนพิษ โดยเฉพาะพิษแมลงสัตว์กัดต่อย ตะขาบ แมลงป่อง รักษาอาการอักเสบ งูสวัด ลมพิษ แผลน้ำร้อนลวก

ใบ นำมาสกัดทำทิงเจอร์และกรีเซอร์ลิน ใช้รักษาแผลผิวหนังชนิดเริ่ม Herpes และรักษาแผลร้อนในในปาก Aphthous ตับพิษร้อน แก้แผลน้ำร้อนลวก

ทั้งต้นและใบ ใช้กินเป็นยาถอนพิษไข้ ตับพิษร้อน (ทั้งต้นและใบ) ใช้เป็นยาลดไข้ ด้วยการใช้ใบสด 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมกับน้ำข้าวข้าว ใช้พอกบนศีรษะคนไข้ประมาณ 30 นาที อาการไข้และอาการปวดศีรษะจะหายไป (ใบ)

ราก ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลังปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ ขับประจำเดือน แก้ปวดเมื่อยบั้นเอว

ที่มาของข้อมูล : นางสาววิลาสินี จิตต์บรรจง
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ